

Kultur i vården - stöd till projektet Den stimulerande hjärnan

1 Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att medge Karolinska institutet (KI) 600 000 kr för det första året i pilotprojektet *Den stimulerande hjärnan*,

att inriktningen är att kulturnämnden framdeles även stöder år två och tre i projektet,

att villkora stödet enligt följande:

Projektets första år skall starta senast 2014-06-30. Om projektet förändras väsentligt i förhållande till vad som angivits i ansökan skall kulturförvaltningen underrättas omgående. Väsentliga förändringar kan innebära att hela eller del av stödet skall återbetalas till kulturnämnden. Stödet kan inte användas till annat projekt.

att bekosta stödet genom att ta i anspråk 130 000 kr ur anslaget för Kultur i vården samt 470 000 kr ur 2013 års utvecklingsanslag.

2 Bakgrund

2.1 Ansökan

Karolinska institutet (KI) har inkommit till kulturförvaltningen med ansökan om stöd till projektet; *Den stimulerande hjärnan* (bilaga). Sammantaget beräknas projektet kosta 5 900 tkr under tre år. Ansökan till kulturnämnden avser totalt 2 mnkr fördelat på 800 tkr för det första året och därefter 600 tkr om året för år två och tre. Statens musikverk har beviljat 220 tkr i stöd under det första året. KI:s egen insats anges till 375 tkr om året, totalt 750 tkr under projekttiden. Återstående medel, 2 555 tkr, söks hos kulturdepartementet.

Bilaga

Ansökan med projektplan

2013-09-11

I projektet vill KI under ledning av projektledaren professor emeritus Gunnar Bjursell bygga och driva en webbportal för att kommunicera forskning och dess resultat inom området kultur och hälsa. Målgrupp är anställda inom hälso- och sjukvården, kulturlivet och utbildningssektorn, forskare i angränsande medicinska och humanistiska ämnesområden samt allmänheten.

Webbportalen ska återge eller hänvisa till aktuell forskning inom området i hela världen. Materialet ska produceras av skribenter med erfarenhet av forskning. Så långt möjligt skall artiklar eller referat översättas till svenska och skrivas så att personer utanför forskarvärlden kan ta till sig texterna.

I ansökan anger KI att placeringen vid institutet möjliggör rekrytering av ett brett råd/referensgrupp med garanterat god förankring i såväl det medicinska som humanistiska/konstnärliga forskarsamhället. Vidare anger KI att projektet är ett för Sverige unikt sätt ett nationellt ansvar för att inte bara föra ut sin egen forskning, utan för att inventera och sammanfatta de viktigaste strömningarna och resultaten i den internationella utvecklingen i ett fält som spänner över många ämnesgränser.

I anslutning till webbportalen kommer KI att genomföra fysiska nätverksträffar (2-3 gånger per år) för de angivna målgrupperna. Kostnaderna för nätverket bekostas av KI utanför projektbudgeten.

3 Kulturförvaltningens synpunkter

3.1 Forskningens roll i relationen kultur och hälsa

Landstingets och kommunernas vård och omvårdnad är starkt evidensbaserad. Trots att ökad forskning inom området kultur och hälsa visar på kulturens positiva inverkan på hälsan är kulturförvaltningens erfarenheter från den Kultur i vården-verksamhet som drivs att stora delar av vården fortfarande betraktar kultur mer som nöjesinslag än som en del i vården. Förvaltningen ser därför positivt på syftet med projektet *Den stimulerande hjärnan*, d v s att öka tillgängligheten till adekvata forskningresultat för alla berörda målgrupper, vårdpersonal, beslutsfattare, kultursektorn och inte minst allmänheten och därmed vårdtagarna/patienterna. Just spridningen av forskningsresultaten var en svaghet i de forskningsprogram inom kultur och hälsa som landstinget drev i olika omgångar under åren 1994 – 2005.

2013-09-11

I landstingsfullmäktiges budgetdirektiv till kulturnämnden inför 2014 uttrycks ambitionen att få en närmare koppling mellan Kultur i vården-verksamheten och pågående forskning inom området kultur och hälsa.

3.2 Projektets kostnader och intäkter

Förvaltningen har haft underhandskommunikation med projektledaren under vintern/våren 2013 rörande projektets innehåll och kostnader. En skriftlig ansökan inkom till förvaltningen i början av mars. Efter den dialog förvaltningen haft med projektledaren har en reviderad ansökan inkommit i maj. Jämfört med den ursprungliga projektplanen har kostnaden sänkts med 600 tkr under den beräknade projekttiden. I den fortsatta dialog förvaltningen haft med projektledaren utifrån den reviderade ansökan har KI meddelat att man lyfter ur nätverkande och seminarier ur projektet.

Förvaltningen konstaterar att kostnaderna för projektet fortfarande är höga. Kostnadsnivån förklaras av det omfattande redaktionella arbete som förutses och att arbetet engagerar högt kvalificerade medarbetare samt den tekniska utveckling och drift som måste till.

Förvaltningen har även haft underhandskontakt med kulturdepartementet rörande den ansökan som KI lämnat till departementet. I skrivande stund finns det ingen information om hur departementet ställer sig till ansökan om ekonomiskt stöd även om departementet i generella termen är positiv till projektet; när ansökan kommer att prövas och i vilken utsträckning medel kommer att beviljas. Det innebär att det för närvarande råder oklarhet kring drygt 40 procent av de budgeterade intäkterna i projektet.

3.3 Villkorat stöd

Trots oklarheterna kring den samlade medfinansiering av projektet, t ex eventuellt statliga satsningar, anser förvaltningen att kulturnämnden bör medge ett stöd. Projektets syfte överensstämmer med kulturnämndens ambitioner inom området kultur och hälsa. Stödet bör dock villkoras på liknande sätt som fallet är vad avser t ex kulturstöd. D v s om projektet förändras väsentligt i förhållande till vad som angivits i ansökan skall kulturförvaltningen underrättas omgående. Väsentliga förändringar kan innebära att hela eller del av stödet skall återbetalas till kulturnämnden. Stödet kan inte användas till annat projekt.

Enligt kulturförvaltningens mening bör projektet, ur landstingets synvinkel, starta så snart som möjligt men på grund av att den totala finansieringen inte är klar är det oklart när projektet kan starta. Förvaltningen föreslår därför att start bör villkoras ske senast 2014-06-30.

2013-09-11

För projektets första år föreslår förvaltningen ett stöd om 600 tkr. Inriktningen är att kulturnämnden framdeles beslutar om stöd även för år två och tre i projektet.

3.4 Tillgängliga medel i kulturnämndens budget

I 2013 års budget finns det 130 tkr budgeterat för forskningsanknytning inom Kultur i vården. Kulturnämnden har även budgeterat ett utvecklingsanslag om 1 mnkr för nämndens samtliga verksamhetsområden.

För att bekosta det föreslagna stödet om 600 tkr föreslår förvaltningen att 130 tkr tas i anspråk inom anslaget för Kultur i vården samt 470 tkr ur 2013 års utvecklingsanslag.

Hans Ullström

Den stimulerade hjärnan

– *kommunikation och dialog om sambanden kultur-hjärna-hälsa/lärande*

Sammanfattning

Hur kultur och annan sinnesstimulering påverkar hjärnan och därmed hälsa, välbefinnande och inläring är ett expansivt tvärvetenskapligt forskningsfält, där nya resultat ofta har direkt betydelse inte bara för kulturlivet utan också för verksamheter i vård, omsorg, förebyggande arbete och utbildning.

Vi föreslår här ett pilotprojekt för att i detta område bygga upp ett för Sverige helt nytt sätt att kommunicera forskning och dess resultat till avnämare i hälsovård, kulturliv och utbildning, till forskare i angränsande medicinska och humanistiska ämnesområden och till den intresserade allmänheten: Genom en webbportal med kontinuerlig rapportering av viktiga nya fynd från de nationellt och internationellt främsta forskargrupperna och tidskrifterna, genomarbetade sammanställningar för beslutsfattare, kulturarbetare och andra professioner kring särskilt angelägna områden, samt möjligheter till erfarenhetsutbyte, nätverksbyggande och diskussion. Materialet ska produceras av skribenter med erfarenhet både av forskning och av ”översättning” till ickeforskare, och vara sakgranskat av ledande aktiva forskare. Portalen kompletteras med regelbundna nätverksträffar där kulturskapare, avnämare och ledande forskare möter varandra öga mot öga.

Genom en placering vid Karolinska Institutet och en brett rekryterat vetenskapligt råd/referensgrupp garanteras god förankring i såväl det medicinska som humanistiska/konstnärliga forskarsamhället. Med detta projekt tar lärosätet på ett för Sverige unikt sätt ett nationellt ansvar för att inte bara föra ut sin egen forskning, utan för att inventera och sammanfatta de viktigaste strömningarna och resultaten i den internationella utvecklingen i ett fält som spänner över många ämnesgränser.

Förslaget omfattar finansiering av ett pilotprojekt under tre år. Därefter utvärderas projektet, varvid möjligheterna noga studeras att ge verksamheten en fortsatt finansiering genom de avnämare som drar nytta av verksamheten, exempelvis via en modell påminnande om Harvard Medical Schools satsning ”Health beat”.

Bakgrund

Under det senaste årtiondet har det skett en explosiv utveckling i forskningen om hur kultur och andra former av sinnesstimulering påverkar hjärnan, förändrar denna och därigenom påverkar både hälsa, välbefinnande och lärande/inläring. Den nya kunskap som därmed växer fram sänder viktiga budskap till såväl kulturliv som hälsovårds- och utbildningssystemen, och har betydelsefulla konsekvenser för bland annat vård, rehabilitering, förebyggande verksamheter och pedagogiskt arbete med barn och vuxna.

I välrenommerade vetenskapliga tidskrifter publiceras varje vecka välgjorda studier i området, som bland annat visat hur musiklyssnande kan bidra till rehabilitering efter stroke, hur dans kan bromsa utvecklingen av Parkinsons sjukdom och hur fysisk aktivitet ökar förmågan att nybilda celler i hjärnan. Även mer grundläggande frågor studeras, som hur hjärnan uppfattar och reagerar på musik eller vad som sker i hjärnan vid specifikt kreativa konstnärliga insatser,

som improvisation. Evidensläget är därför utomordentligt gott, och runt om i världen ser vi hur dessa kunskaper tas till vara för att låta olika former av kultur berika och utveckla verksamheter som förebyggande hälsovård, rehabilitering och utbildning.

Att intresset är mycket stort även i Sverige visas av att professor Gunnar Bjursell under de senaste åren inbjudits till och hållit över 400 föreläsningar om frågorna runt om i landet. Inbjudningar har kommit från både landsting/regioner, kommuner, det privata näringslivet och fackföreningar. Åhörarna har bland annat utgjorts av olika professioner i hälso- och sjukvård, skola och äldreomsorg, kulturarbetare, politiker, andra beslutsfattare och intresserad allmänhet.

Återkommande önskemål har då varit lättillgänglig information på svenska kring dessa framsteg, ”manualer” för hur man rent praktiskt kan göra i olika professioner, och kunskapssammanfattningar kring viktiga frågor för administratörer och beslutsfattare. Att skapa sådana kräver dock en betydande arbetsinsats. Forskningen behöver inventeras, och kunskapen ”översättas” från de vetenskapliga original- och översiktsartiklarnas ofta svårtillgängliga språk till en svenska begriplig för dem utanför de snäva forskningsfälten, men med bibehållen precision och nyans.

Under arbetet hittills har ett bibliotek genererats med hundratals relevanta vetenskapliga artiklar i tidskrifter med höga citeringstal, som Nature, Science och Brain, ofta av forskare från några av världens högst rankade universitet och forskningsinstitut: Harvard, MIT, Stanford, Max Planck-institut med flera. Därtill har ett nätverk byggts upp inom (och även utom) landet, med över 2000 intressenter: framför allt beslutsfattare och yrkesverksamma i vård, omsorg, undervisning och kultur samt forskare i området.

Dessa resurser vill vi nu utnyttja i ett treårigt pilotprojekt, som ska underlätta för de nya kunskaperna att nyttiggöras i de olika berörda verksamheterna.

Syfte, målgrupp

Syftet med verksamheten är att

- framstegen i forskningen kring kulturens och andra sinnesstimulansers effekter på hjärnan och deras betydelse för hälsa, välbefinnande och lärande ska kunna utnyttjas i relevanta samhällsområden som vård, rehabilitering, omsorg, undervisning, museer, kulturliv, stadsbyggande och arkitektur.
- kanalisera information om utvecklingen till forskare i andra och närliggande fält, både inom medicin och humanistiska vetenskaper, och därmed öka möjligheten för korsbefrukning mellan olika forskningsområden.
- ge den intresserade allmänheten möjlighet att finna information och kunskap i området.

Verksamheten vänder sig således i första hand till yrkesverksamma, politiker och andra beslutsfattare i offentlig och privat sektor med intressen i kultur, vård, omsorg, rehabilitering och undervisning. Därtill kommer verksamheten att vara av stort intresse både för forskare i angränsande vetenskapsfält, och för den intresserade allmänheten.

Pilotprojekt

Den huvudsakliga verksamheten i pilotprojektet kommer att utgöras av en webbportal samt av regelbundna nätverksträffar.

Portal

Grunden för arbetet ska vara en webbportal som tar ett nationellt ansvar för att guida besökarna till den internationellt mest kvalitativa och användbara forskningen och utvecklingen i området. Portalen kan:

- ge information på svenska anpassat för behovet hos professioner och beslutsfattare. Till exempel målgruppsanpassade översättningar/presentationer av väsentliga artiklar/redogörelser för arbetsformer och översikter över forskningsområden där ett antal publikationer tillsammans öppnar nya perspektiv eller beskriver nya möjligheter.
- öppna möjligheter för feedback och ge en arena för diskussion och möten mellan svenska forskare, beslutsfattare, kulturarbetare och andra professioner.
- länka till viktiga aktiviteter, pedagogiska webbpresentationer, intressanta föreläsningar mm
- samla länkar till, och ge korta populärt hållna svenskspråkiga presentationer av, viktiga vetenskapliga publikationer
- tillhandahålla underlag för utbildning och fortbildning, och för kvalificerade utvärderings- och rådgivningsinsatser.

Arbetet att fylla portalen med innehåll bygger på en kvalificerad bevakning av forskningen ledd av ett vetenskapligt råd/referensgrupp med framträdande forskare i olika delområden. Redaktionen förutses bestå av skribenter/editors med egen forskningserfarenhet och dokumenterad förmåga till den typ av ”översättningsarbete” som krävs. Genom att ha kontinuerligt engagerade skribenter utvecklar de allt djupare kunskap och förståelse för området. Det material som produceras genomgår sakgranskning av aktiva forskare i relevanta områden innan publicering.

Med det vetenskapliga rådets/referensgruppens hjälp prioriteras i vilken ordning olika delområden ska bevakas och bearbetas. Mot slutet av den treåriga uppbyggnadsfasen förutses portalen täcka betydande delar av vetenskapsområdet, och svara mot alla de olika målgruppernas behov.

Nätverksträffar

Denna virtuella informations- och mötesplats kombineras med återkommande fysiska nätverksträffar (2-3 gånger per år) för olika kombinationer av forskare, kulturarbetare, professioner och beslutsfattare, med diskussioner, frågestunder och presentationer från internationellt framstående forskare.

Använt på ett strategiskt och genomtänkt sätt – till exempel med hjälp av bibliometriska översikter och nätverksanalyser – kan sådana träffar därtill bidra till nya forskningssamarbeten över nationsgränser.

Marknadsföring

Tack vare det intresse bland professioner och beslutsfattare som redan genererats och det stora nätverk av intressenter som etablerats är förutsättningarna goda för att snabbt och utan större kostnader skapa och bibehålla en medvetenhet om portalen och verksamheten: Mail skickas till det redan upparbetade nätverket i anslutning till lansering av portalen, och då viktigare nytt innehåll placeras ut. Omsorg ägnas åt att maillistan hålls uppdaterad och komplett. Vid

fortsatt föreläsande runt om i landet kring frågorna presenteras portal och deltagare erbjuds ansluta sig till nätverket.

Verksamheten marknadsförs vidare genom professionernas organisationer, mässor/konferenser och tidskrifter. Möjligheterna att få redaktionell uppmärksamhet i professionernas och kulturarbetarnas tidskrifter bedöms som goda. Redaktionen ska arbeta aktivt för att länka in portalen i andra pågående samtal i sociala media, exempelvis genom kvitter (twitter) när nytt innehåll läggs ut. Därtill ska naturligtvis klassiska marknadsföringsinsatser göras såsom småannonser på dagstidningarnas kultursidor, närvaro på strategiskt utvalda mässor och konferenser samt någon eller några enstaka profilprodukter av hög kvalitet, exempelvis bokmärke eller en årlig kalender med foton med anknytning till forskningsområdena.

Organisation

Arbetet sorterar under Karolinska Institutets kulturråd, och leds av professor Gunnar Bjursell.

En initial styrgrupp bildas med representanter för Karolinska Institutet, Stockholms Läns landsting och andra intressenter.

En vetenskaplig referensgrupp av aktiva forskare och kulturutövare kommer att bildas för att vägleda verksamheten och föreslå granskare av materialet.

Senior editor:

Gunnar Bjursell

Projektledare:

Gunnar Bjursell/Henrik Brändén

Kostnader

Beräknad årlig kostnad under pilotprojektet, inklusive lärosätets OH-påslag a 35%

Ändamål	År 1	År 2	År 3
Projektledning 10-15 %	100 kkr	100 kkr	100 kkr
Senior editor 20%	275 kkr	275 kkr	275 kkr
Editors 125%	1 200 kkr	1 200 kkr	1 200 kkr
Vetenskapligt råd (resor, möten)	50 kkr	50 kkr	50 kkr
Webbutveckling första året	500 kkr		
Webbstöd, fortsatt utveckling, server mm	100 kkr	100 kkr	50 kkr
Konferenser, resor för redaktionen	100 kkr	100 kkr	75 kkr
Nätverksmöten	100 kkr	100 kkr	100 kkr
Marknadsföring	50 kkr	50 kkr	50 kkr
Utvärdering	25 kkr	25 kkr	100 kkr
Total årlig kostnad	2 500 kkr	2 000 kkr	2000 kkr

Finansiering

Karolinska Institutet står för:

Lönekostnader för senior editor 275 kkr/år x 3 år

Kostnader för projektledning 100 kkr/år x 3 år

(Summa 375 kkr/år)

Från statens Musikverk har erhållits:

Webbutveckling första året 150 kkr

Konferens/minisymposium kring ”Musik och hjärna” 70 kkr

(Summa 220 kkr)

Från Stockholms läns landsting söks medel för:

En halvtid editor 500 kkr x 3 år

Halva kostnaden för webbutveckling 250 kkr första året och 50 kkr/år de kommande två åren

Halva kostnaden för vetenskapligt råd 25 kkr/år x tre år

Del av kostnaderna för nätverksmöten och konferenser 50 kkr/år i tre år

Del av kostnaderna för utvärdering 25 kkr/år x 3 år

(Summa 850 kkr år 1, samt 650 kkr de två följande åren)

Från Kulturdepartementet

söks resterande medel.

Utvärdering, fortsättning

Efter 2,5 år utvärderas projektet av en utomstående utvärderingsgrupp, som löpande kunnat följa arbetet. Detta görs dels mot konkreta verksamhetsmål, dels (och viktigast) mot arbetets mottagande och konkreta nytta i de verksamheter projektet riktar sig mot. Utvärderingen ska resultera i rekommendationer om ifall projektet bör fortsättas, och vilka ev förändringar som kan vara önskvärda.